

HD 22/8-94

Sveriges «nøytralitet» under krigen

Den svenske regjerings vingling i første halvdel av krigen, er med rette sterkt kritisert, blant annet for transit av tyske soldater gjennom Sverige. Vi kjenner ikke til hvilket press svenskene sto overfor. Et nei hadde kanskje betydd krig og okkupasjon. Det er hevet over tvil at et «nøytralt» Sverige var i vår interesse.

Stalingrad ble et vendepunkt, og da hadde også Sverige blitt sterkere militært, slik at de våget å ta stilling, selv om det fortsatt skjedde i ly av «nøytraliteten». Det hadde Norge åpenbar nytte av, med opprettelsen av polititroppene og en trygg havn for flyktninger. Men allerede fra april-dagene i 1940 var det mange svensker som åpent tonet flagg for Norges sak. Torgny Seiersten var den fremste Norgesvennen under krigen. Både i skrift og tale kjempet han uredt mot Hitlerregimets voldtekt og «idealisme».

I april-dagene i 1940 gjorde kaptein Torsten Pählman seg bemerket. Han var sjef for 10. kompani av I 13 ved Fløtningen, øst for Engerdal, da han unnlot å internere kong Haakon med følge, som gikk over grensen i uniform, men returnerte til Norge straks etter. «Då trodde jag att jag hade satt min sista potatis,» sa han etterpå. Men Fo-sjefen A. Anden utbrast: «Det var rätt gjort, men åt helvete fel».

Det er også eksempel på at svenske offiserer instruerte norske hjemmestyrker i våpenbruk, i koier på svensk side. Dosent Harry Søderman var polititroppenes fremste medhjelper. Han bearbejdet de svenske myndigheter, slik at de etter hvert fikk tilgang til de våpen som trengtes, i det «nøytrale» Sverige. I 1945 ble han en legende, da han reiste i forveien til Oslo og tok kontakt med de tyske kommandanter. Harry Søderman var den første som åpnet portene til Nr. 19, Viktoria Terrasse og Grini. Dette skjedde allerede den 7. mai i 1945. En tilfangetatt rikspolitistoldat, Aure, som satt på Nr. 19 og ventet på fullbyrdelse av din dødsdom, ble befridd av Søderman. Dette skjedde to dager før polititroppene krysset grensen, der de lå i to døgn og ventet på avtalen mellom den allierte overkommando og tyskerne, om at polititroppene var allierte soldater.

Magne Bekkelund